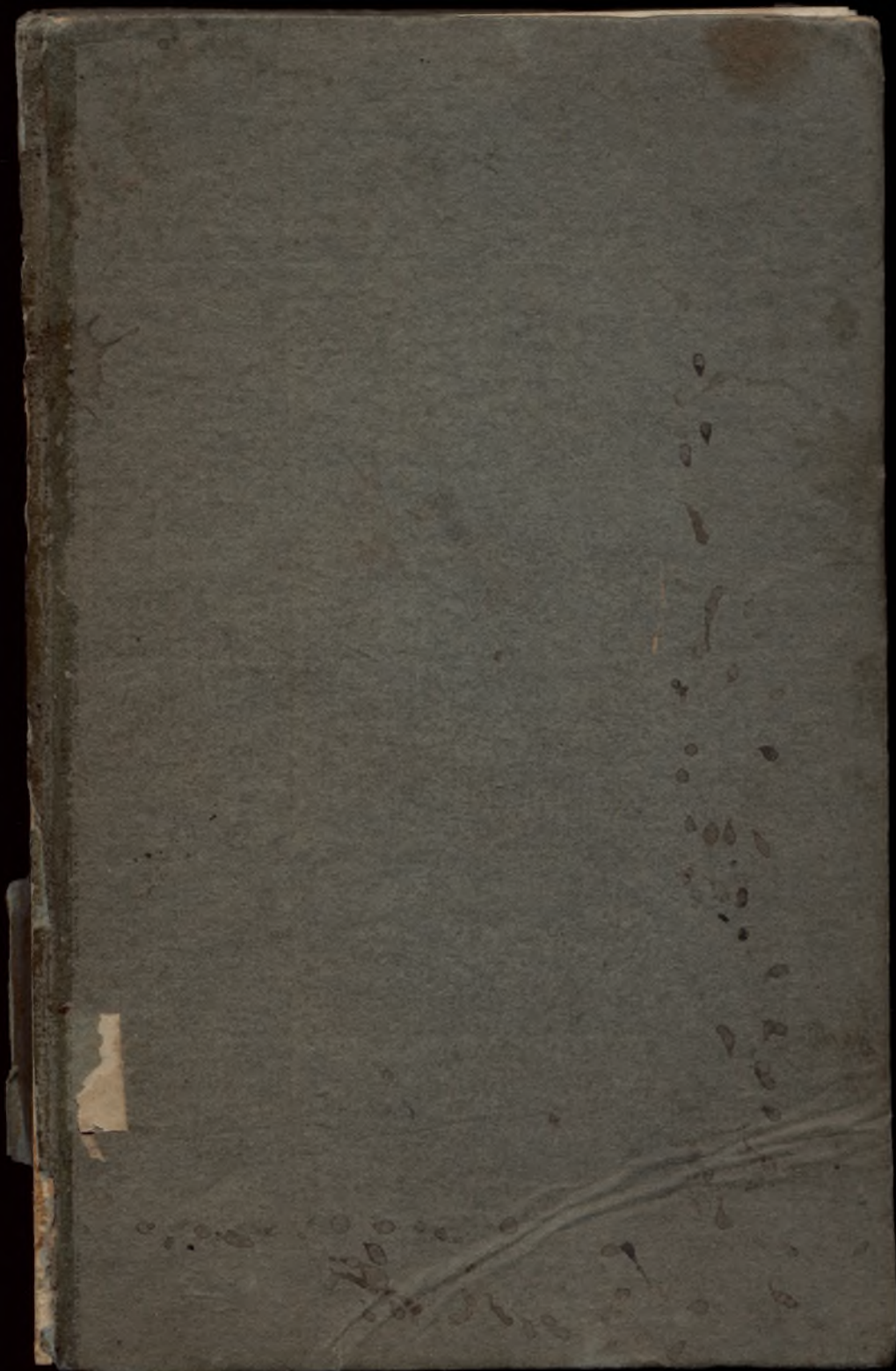
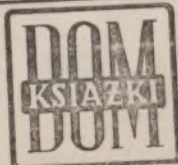

A. Kowrowski

WIMET
Opole

KSIEGARNIA
ANTYKWARIAT

Nr 707556

2362 st.

I

U S T A W A

W

SPRAWACH MAŁŻEŃSTW

Co do Kontraktu *Cywilnego*, y onego wnios-
fkow dla wszystkich

KTÓRZY

CHRZESCIĄŃSKĄ

wiarę wyznają

N A

K R O L E S T W A

TAK ŻE

GALLICYI Y LODOMERYI
ROZCIĄGNIONA, y USTANOWIONA.

w W I E D N I U,
w Drukarni JANA TOM DE TRATTNER,
Ces. Lrół. Dworu Typogr. y Bibliop.

I 7 8 3.

CONSTITUTIO

I N

CAUSIS MATRIMONIORUM
QUOD ATTINET CONTRACTUM

CIVILEM, EJUSQUE EFFECTUS,

E D I T A

P R O

UNIVERSIS SUBDITIS

CHRISTIANIS:

PRO REGNIS ETIAM

GALLICIÆ ET LODOMERIÆ

EXTENSA AC PUBLICATA.

V I E N N Æ,

TYFIS JOAN. THOM. NOB. DE TRATTNERN

SAC. CÆS. REG. AUL. TYPOGR. ET BIBLIOP.

I 7 8 3.

W. P.
Opole

K 214/76 Star

My Jozef Wtóry,
z Bożej Łaski Obrany Ce-
sarz Rzymski, po wszystkie czasy Po-
mnożyciel Rzeczy, Król Niemiecki,
Węgierski, Czeski Gallicyi y Lodomeryi
&c. Arcy - Xiążę Austrii, Xiążę Burgundyi
Lotharingii, &c. &c.

Wszem w obec, y każdemu z osobna
Łaskę Naszą Cesarzko - Krolewską
ninieyszemi oznaymujemy:

Mażeńskich związkow ważność tak
w Familii szczególnych pomysłość, jako
y w powszechnie Kraiowe Dobro wpły-
wająca, aby staranne Prawodawcy oko
na siebie obróciła, potrzeby słuszność wy-
ma-

Nos Josephus Secundus
divina favente clementia
electus Romanorum Imperator semper
Augustus, Germaniæ, Hungariæ, Bo-
hemiæ, Galliciae & Lodomeriæ &c.
Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgun-
diæ, & Lotharingiæ, &c. &c.

Gratiam Nostram Cæsareo - Regiam
Universis ac singulis annuentes no-
tum facimus: Contractus, quibus matri-
monia celebrantur, tantum habent momen-
ti, atque publicam non minus ac privatam
cujusque familiæ felicitatem prope adeo
atingunt, ut providæ legislationis curam
in se merito semper defixerint; Quamob-

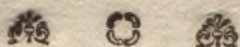

maga — A zatym: postrzegisz My, iż Prawa względem tego dotąd używanę albo po części w źródłach swoich rozrzuceni byli, lub co do skutków swoich ku dobru Poddanych Naszych nie we wszystkim zciągały się.

Przeto Naywyższą pełnomocnością Naszą względem ważności lub nieważności Mażeńskich Kontraktów, co do *Cywilnych* onych skutków, jako też względem Potomstwa, czyli te za prawe? lub nie prawe przyjętymi bydz mają? więcej zdane, y stosowne Prawa ustanowić, y te za ninieyszą na Czesko-Austryackie, Niemieckie, Dziedziczne Państwa Nasze, iako y na Krolestwa Nasze GALLICYI y LODOMERYI moc Prawa obowiązującego mającą Ustawę, ułożyć, y ogłosić rozkazaliśmy. Jako to:

rem postquam comperimus leges, quæ eatenus hucusque obtinebant, partim suis in fontibus dispersas, partim quo ad earum effectus Subditorum Nostrorum bono non undequaque consentaneas fuisse:

Decrevimus ex Supremæ Nostræ potestatis plenitudine, circa validitatem contractus matrimonialis, quo ad *Civiles* ejusdem effectus, atque adeo in quantum liberi inde procreati pro legitimis aut illegitimis habendi sint, certiora principia statuere: quare omnia, quæ huc pertinent, præsentī Constitutione definivimus, atque pro Ditionibus Nostris hereditariis Germaniæ tam Bohemicis, quam Austriacis, nec non pro Nostris Galliciæ & Lodomeriæ Regnis universim deinceps observanda præscripsimus.

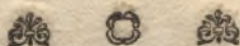
§. I.

Małżeństwo w sobie iako *Civilny Kontrakt* wzięte, y uważane w sposobie: iż jako z Kontraktu cokolwiek pochodzić może, y co się onego tycze wzajemnie z sobą połączone *Civilne Prawa* y obowiązki, swoją ważność y koniec *zupełnie* y *iedynie* od Cesarzko-Król. Naszych Ustaw biorą, y dostępują; tak też którekolwiek by w tej mierze Prawne spory włączynały się, te rozstrządać, y rozeznawać do Cesarzko-Król. Sądowych Naszych Urzędów należeć będzie.

§. 2.

W Kontrakt Małżeński (oprócz tych, których My przez następujące ustawy za nieposobnych do zawierania Małżeństw ogłosił) wchodzić każdemu wolno iest; przecież do zawarcia Kontraktu Małżeństwa nieposobnymi bydz maia rozumieni:

§. 3.

§. I.

Matrimonium in se tanquam *civilis contractus* consideratum, quemadmodum & quæ ex contractu isto oriuntur, atque contrahentibus mutuo competunt *civilia* iura atque obligationes, essentiam suam, vim, terminosque suos a legibus, quas Princeps ferimus, *plene* atque *unice* obtinet: Quamobrem & decisio controversiarum, quæ ex hoc contractu oriri possunt, ad *Judicialia* Nostra Fora duntaxat pertinet.

§. 2.

Contractum matrimoniale inire possunt ii omnes, qui hac constitutione incapaces non declarantur: Sunt autem incapaces ad hunc contractum:

A 5

§. 3.

§. 3.

Po pierwsze Małoletni, jeżeli by ci wyraźnego Oycy, albo (niemając już onego) Dziada swego pozwolenia nie otrzymali.

§. 4.

Jeżeli by iednak Ociec, lub Dziad pozwolenia dać wzbranił się, a Dzieci po przeciągu niejakim czasu daremnie prozby swoje powtarzałyby, tym na przeciw: stronie, gdzieby zezwolenie do zawarcia Małżeństwa sprzeczane było, tudzież oney Oycu lub Opiekunowi do właściwego Sędziego w tej mierze udać się dozwalamy.

§. 5.

Sędzia zatym wysłuchawszy Oycy, lub Dziada, gdyby bronionego zezwolenia dostateczną y słuszną przyczynę uważył, proszącemu pozwolenia (wyrzuciwszy odrzucenia prozby z okolicznościami zgadzającą się stosującą się przyczyny) odmowi; Jeżeli zaś ważney takiej przy-

czy-

§. 3.

Primo: Minorenes non habito prius consensu Patris sui legitimi, vel eo deficiente, Avi paterni.

§. 4.

Quodsi Pater vel Avus consensum negaverit, liberi vero post aliquod temporis intervallum pro illo impetrando aliquoties, frustra tamen institerint, licebit iisdem, vel parti, ad quam in matrimonium accipiendam consensus negatus fuerit, uti quoque ipsius Patri vel Tutori Judicis officium implorare.

§. 5.

Judex, si audito Patre vel Avo compererit, sufficientem esse causam, ob quam is consensum abnuerit, petitionem conveniente circumstantiis modo rejicito. Contra vero si Pater vel Avus justam dissensus causam allegare nequeat, prius experendum, an is amica hortatione, vel concessio

ipfi

czyny bronionego pozwolenia przywie-
dzioney żadney niewidział; naypierwey
gdyby ci Rodzice do dania zezwolenia
powtorzonemi prozbami, Przyiacioł na-
mowami, y czasu dopuszczoną zwłoką
nakłonić się niedawali, czas ieszcze iaki
do namyslenia się onym oznaczy, co
wszystko gdyby nie skutkowało, Sędzia
pomienione pozwolenie z Urzędu (*ex offi-
cio*) wyda, a tak udzieloną nie tylko do-
skonale zawartego Małżeństwa ważność
pośtanowi, ale nad to Prawom Potom-
stwa spółdzonego naymnieyszego nieprzy-
niesie uszczerbku.

§. 6.

Gdyby zaś przeciwnie *Matoletni* bez
Oyca, lub Dziada swego pozwolenia,
albo na przeciw onych zakazowi, lub
w brew Sędziowskiemu odrzuceniu na
wzgardę niedanego im pozwolenia Mał-
żeństwo przecie zawarli, takowe Małżeń-
stwo

ipfi pro maturiori deliberatione temporis
spatio ad consensum permoveri possit.
Si autem hoc quoque nil profecerit, Judex
consensum *ex officio* dabit, et matrimonium
vi hujus Consensus initum, omnino vali-
dum, atque adeo liberis, quod ad jura sua,
præjudicio nulli esto.

§. 6.

Si vero *Minorennis* non consentiente Patre
vel Avo, vel etiam expresse prohibente,
neque petito prius Judicis assensu, vel pla-
ne hoc denegato matrimonium iniverit,
hoc matrimonium, utpote præscripto le-
gitimo consensu destitutum, penitus invali-
dum

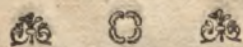
stwo dla niedostatku przepisanego prawnego pozwolenia, istotnie nieważnym, y skutkow onego wszystkich pozbawionym, niech będzie.

§. 7.

Gdyby się zaś trafiło, że Ociec, lub Dziad wprawdzie ieszcze żyjącymi byli, lecz ciż opieki Sądownie dobrą wolą nad dziećmi zrzekli się, albo do oddalenia onych od tey opieki co ieszcze ważniejszego by zaszło, iżby inszy opiekónem Małoletnich ustanowionym został; Dzieci oprócz Oyca y Dziada zezwolenia, ieszcze takiego zezwolenia u postanowionego opiekóna dopraszać się powinni, a między temi gdyby różniące się zachodziły zdania, spor takowy Sędzia rozezna.

§. 8.

Powtóre. Po zeyściu Oyca, y Dziada z Oyca, Dzieci małoletnie bez pozwolenia tych, których staraniu są oddani, Małwa zawierać nie będą mogli a wracze-

dum, & quod consequens est, omni effectu destitutum esto.

§. 7.

Patre vel Avo paterno quidem vivente, si tamen is tutelæ vel ipse renunciaverit, vel a Iudice iusta de causa exclusus fuerit, alio Tutore liberis constituto, iidem præter consensum Patris, vel Avi, etiam consensum Tutoris habere debent. His vero inter se dissentientibus iudex decernito.

§. 8.

Secundo: Post mortem Patris vel Avi paterni, *Minorenes* absque consensu eorum, in quorum tutela vel potestate sunt, matrimonium inire nequitquam valebunt: neque

zie takowym nawet na samym otrzymanym opiekóna dozwoleń niema być dosyć, lecz nad to Sędziego potwierdzenia dopraszać się należy.

§. 9.

A jeżeliby opiekón ani sam pozwolenia dać, ani tey rzeczy do Sądu sobie właściwego donieść chciał, pod ten czas podług przepisu §. 4. (iako wyżej wyrażono) *Maloletniemu* samemu albo komu innemu imieniem tegoż, do Sędziego wzwyż rzeczzonego udać się wolno będzie, który wysłuchawszy opiekóna, co słuszno będzie: wskaze.

§. 10.

Po trzecie Małżeństwa między Poddanymi Naszemi, z którychby iedno Wiarę Chrześcijańską trzymało, a drugie wcale oney niewyznawało, za żadne y nieważne poczytane niech będą.

§. II.

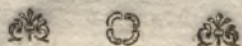
tamen tali in casu solus tutoris consensus sufficiet, nisi & Judicis hunc ad finem adeundi approbatio accesserit.

§. 9.

Si Tutor nec ipse consensum dare, neque rem ad *Forum* suum deferre vellet; integrum esto *Minorenni*, vel aliis ipsius nomine, eundem Judicem juxta modum §^{pho} 4to præscriptum interpellare, qui audito tutore statuet id: quod æquum sibi videbitur.

§. 10.

Tertio: Matrimonia inter subditum Nostrum *Christianæ* religioni addictum, & alium *Christianæ* religioni non addictum, nulla ac invalida funto.

§. II.

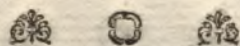
Po czwarte Mąż z Kobieta, albo Kobieta z Mężem iednym Małżeństwem złączeni, iak długo tylko Małżeństwo trwa, w powtórne Małżeństwo wchodzić niebędą mogli, y gdyby takie zawarte było, za nieważne y zerwane uznane bydz' ma.

§. 12.

Jeżeli więc Osoby przed tym Małżeństwem związane, w powtórne szluby weysć by chciały, nie pierwey one dozwolone im będą, póki na miejscu, gdzie Małżeństwo zawrzeć usiłują, śmierć pierwszego Małżonka (oprócz gdyby ta powszechnie wiadomą już była) podług wszelkich Prawnych ostrożności istotnie nastąpioną, niedowiodą.

§. 13.

Po piąte Spokrewnionych podobnie do zawarcia między sobą Małżeństwa za niezdolnych ogłaszamy, — a ta niezdolność

§. II.

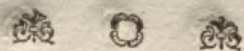
Quarto: Viro, qui foeminam in matrimonio jam habet, aut foeminæ, quæ viro nupta est, durante hoc matrimonio vetitum esto ad alteras nuptias convolare. Initium ejusmodi secundum matrimonium invalidum esto.

§. 12.

Quodsi igitur personæ, quæ matrimonio jam olim junctæ fuere, ad secundas nuptias transire voluerint, ad easdem (nisi mors prioris conjugis in loco, ubi celebrandæ sint, publice nota sit) prius non admittantur, quam de morte prioris uxoris vel mariti legitime docuerint.

§. 13.

Quinto: Etiam consanguineos ad ineundum inter se matrimonium incapaces declaramus, et quidem in linea ascendente ac de-

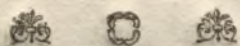

ność w *wstępnę* y *zstępnę* (*ascendenti* & *descendenti*) linii rozciągać się będzie — Po między zaś pobocznemi (*collaterales*) po mimo jeszcze *Brata* y *Siostry* nawet między *Bratem* y *Brata* swego lub *Siostry* *Córką* (*Synowicą* albo *Siostrzenicą*) iako też między *Siostrą*, y *iey* *Brata* albo *Siostry* *Synem* (*Bratańkiem* lub *Siostrzeńcem*) tudzież między *Stryiecznemi* lub *Wuiecznemi* także, zawarte byź niemoże.

§. 14.

Y ta także niezdolność między wzwymianowanemi *Pobocznemi* *Swoiakami* (*inter collaterales*) bez różnicy mieysce otrzyma, nie tylko gdy *Bracia* y *Siostry* od iednego *Oyca* y *iedney* *Matki* pochodzą, lecz nawet gdyby tylko iednego *Oyca*, albo samę tylko *Matkę* wspólną mieli, nieczyniąc w reszcie różnicy: czyli takowe pokrewieństwo z *prawego* lub *nieprawego* spłodzenia swóy początek bierze.

§. 15.

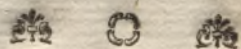
scendente in infinitum. Inter *collaterales* vero prohibitio ista se non ultro extendet, nisi inter *fratrem* ac *sororem*, inter *fratrem* ac *ipsum* ex *fratre* vel *sorore* *neptem*, inter *sororem* ac *ipsum* ex *fratre* vel *sorore* *nepotem*, ac denique *patrueles* & *consobrinos*.

§. 14.

Intra dictos vero cognationis gradus incapaces sunt: non solum fratres ac sorores ex iisdem parentibus orti, sed etiam qui solum patrem, vel solam matrem communem habent; uti quoque non solum ii, inter quos cognatio per *vinculum legitimum* sed etiam inter quos per *copulam illegitimam* intercedit.

B 3

§. 15.

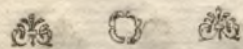
§. 15.

Po sześle Również y Powinowactwo Osoby tymże powinowactwem blisko związane do zawarcia Małżeństwa niezdolnemi czyni — Ta iednak przeszkoda do Osob tych tylko rozciągać się ma, które w poprzedzających §§. 13. y 14. mianowanemi są — Mężowi zatym wyliczonych tamże Żony swoiey, Żonie zaś wspomnionych tamże Męża swoiego pokrewnych, zaślubić wolno niebędzie.

§. 16.

Gdyby przecież szczególne, y arcy ważne przyczyny były potrzebą, Osobom pomienionym Małżeństwo między sobą zawierać, a tym by wspomniane pokrewieństwo, albo powinowactwo przeszkadzało — Przypadek takowy Nam zawsze doniesiony bydz ma, a dopiero po otrzymanym od Nas w tey mierze pozwoleniu dalsze do Duchowney

Zwierz-

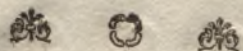

§. 15.

Sexto: Affinitas quoque proximos affines ad nuptias inter se ineundas incapaces efficit; Incapacitas vero hæc ad eas solummodo personas restringetur, de quibus §§. 13. & 14. dictum est; adeoque viro haud licebit dictis ibidem uxoris suæ consanguineis fœminis, neque fœminæ dictis ibidem mariti sui consanguineis viris, matrimonio jungi.

§. 16.

Si tamen in casu singulari graves admodum causæ adessent, quæ matrimonium inter personas consanguinitatis vel affinitatis impedimento constrictas concedere suaderent; casus ejusmodi Nobis semper exponendus erit, et nonnisi post impetratam permissionem Nostram, Ecclesiasticum Forum adire liberum cuique erit. Illi vero consanguinei vel affines, quos ad nuptias inter

Zwierzszchności udanie się, przedsięwzięte bydz może.

§. 17.

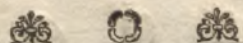
Po siódme Kto by gwałtownie Kobiętę porwał, ważnego z nią Małżeństwa zawrzeć nie będzie mógł, gdyby iednak też Kobieta, nie będąca więcej w Mocy *porywacza* na złączenie się z nim dobrowolnie-zezwała, nic daley Małżeństwu takiemu rzeczonę porwanie przeszkadzać niebędzie.

§. 18.

Po ósme Podobnież *cudzołożnika z cudzołożnicą* (ieżeli tych *cudzołożstwo* przez nich popełnione przed zawartemi Małżeństwa fzlubami Prawnie dowiedzione było) za niezdolnych do ważnego zawarcia Małżeństwa ogłaszamy.

§. 19.

Po dziewięte do uczynienia Małżeństwa ważnego fzlubow za niezdolnych
po-

se ineundas per legem hanc incapaces non declaramus, Episcopum duntaxat suum adire poterunt.

§. 17.

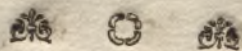
Septimo : Ei qui foeminam rapuerit, matrimonium cum eadem valide contrahendi nullum jus esto. Si tamen foemina postea extra *raptoris* potestatem constituta in nuptias ultro consentiat, matrimonio huic praecedens *raptus* non obstabit.

§. 18.

Octavo : Pariter incapaces erunt *adulter*, ac *adultera* ad matrimonium inter se valide contrahendum, siquidem de commisso *adulterio* ante initum inter ipsos matrimonium coram Iudice rite constiterit.

§. 19.

Nono : Nec ii capaces sunt ad matrimonium inter se ineundum, qui partis alterius

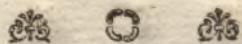

poczytani będą; którzyby dla uprzątnienia przeszkody obcego Małżeństwa, cudzego Małżonka, lub Małżonkę życia pozbawili, czyli by te zabójstwo przez nich samych, albo inne nasadzone Osoby, czyli za zezwoleniem ich obojga, czyli tylko za wiadomością z nich iedney też wykonane było.

§. 20.

Żołnierze Nasi (aż póki otrzymanego od Regimentowey Zwierzchności, albo innych swoich Przełożonych na Piśmie sobie danego pozwolenia nie okażą) do weyscia w Małżeństwo za niezdolnych poczytanemi bydz mają, y nie tylko po mimo tego zakazu zrobione Małżeństwo za nieważne, y żadne, miane ogłosi się, ale nad to strony, y *Paroch* czy *Łacińskiego*, czy *Greckiego* Obrządku, czyli *Protestancki Pastor*, któryby

Woy.

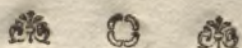

conjugem proposito sibi matrimonio obstantem occiderint: neque interest, si quis ipsemet cædem, vel alius ipsomet instigante patraverit, neque siue delictum utriusque consensu, vel ab uno solum, altero nec sciente nec volente commissum fuerit.

§. 20.

Decimo; *Milites* iidem *Nostri* capaces non sunt ad matrimonium ineundum, nisi permissionem scripto editam a legione sua (*Regiment* oder *Korps*) vel eo, ad quem spectabit superiore, prius impetraverint. *Matrimonia* contra hanc prohibitionem inita irrita non solum ac invalida sunt, sed etiam, qui ea contrahent, uti nec minus *Parochi*, sint *latini* vel *græci* ritus, aut *Pastores*, qui militem absque præscripta licentia matrimonio junxerint, poenas pro

cir-

Woytkowe Osoby bez danego na Piśmie pozwolenia łączył, podług wagi okoliczności zachodzących ukaranemi zostaną.

§. 21.

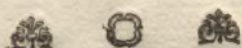
Co się zaś tycze Kościelnych *Katolickich* tak *Duchownych*, iako y *Zakonných* szlubow wstąpienia w Stan Małżeński do tych czas niezdolność sprawujących, y niedopuszczających, te nienaruszone zostawuiemy.

§. 22.

Małżeństwotym samym zawiera się, iezeli Mężczyzna y Kobieta na nie rozdzielną życia społeczność wspólnym zezwoleniem dla płodzenia dzieci się obowiązują, y aby Praw, do stanu Małżeńskiego przywiązanych używali.

§. 23.

Zezwolenie na Małżeństwo iasnie y wyraźnie dołożonym, y z powinności od samych stron danym bydz ma — Pozwalamy

circumstantiarum qualitate se inituros noverint.

§. 21.

Quod in Ecclesia Catholica circa adhaerentem tam Ecclesiasticorum Statui, quam editis etiam Religiosis votis matrimonii ineundi incapacitatem hactenus obtinet, intactum relinquimus.

§. 22.

Matrimonium contrahitur, cum *mas & femina* ad inseparabilem vitae Societatem mutuo consensu se obstringunt prolis generandæ causa, atque ut juribus, statui conjugali adnexis, fruantur.

§. 23.

Consensus in matrimonium clare atque perspicue exprimendus, et de regula ab utraque parte præsentē declarandus est.

Per-

lamy wprowadzić Małżeństwo przez *Plenipotentia* zawrzeć, takowe iednakże Małżeństwo w tym tylko przypadku ważnym bydz ma, jeżeli *Plenipotencya* do pewney umowionej Osoby w Małżeństwo przybrać się mającey dana, ściągá sie, y jeżeli do czasu, w którym *Plenipotent* Małżeństwo zawiera, odwołana niebyła.

§. 24.

To wszystko, co zezwoleniu obstaie, toż y *Kontraktu* Małżeńskiego *ważności* przeszkadza, dla czego Szaleni (*furiis*) maniaci (*mente capti*) jeżeli by przytomnych nie mieli przedziałów (*intervalla*) pod czas których by Prawa, y obowiązki stanu Małżeńskiego poznawać mogli) ważnie w Małżeństwo wkraczać nie mogą.

Głuchym iednak y niemym zezwolenie swoje za pomocą okazanych znakow oświadczyć mogącym, nic przeszkadzać niema do Małżeństwa zawarcia.

§. 25

permittimus equidem matrimonium etiam per *Procuratorem* seu *Mandatarium* contrahi: hic tamen *contractus* haud secus valeat, quam si *mandatum* in certam personam directum, neque eo tempore, quo *mandatarius* matrimonium contrahet, jam revocatum fuerit.

§. 24.

Quæ causæ *consensum*, eæ *contractus* quoque *valorem* impediunt. Quapropter mente capti matrimonium inire non possunt, nisi lucida habeant intervalla, in quibus Status conjugalís jura, ac onera dignoscere valeant. Mutis vero, ac surdis, qui *consensum* signis exprimere possunt, nihil obest, quominus matrimonium valide contrahant.

§. 25.

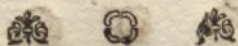

§. 25.

Kontrakt Małżeński y w ten czas za nieważny uznanym będzie, jeżeliby w Osobie, z którą w Małżeństwo by kto wszedł, *Omyłka* stała się, potoczne iednak, jako y w Osoby przymiotach wynikłe błędy, ważności Kontraktu nienaruszają; chybaby tych *iakość* istotę samą Osoby zupełnie odmieniała, y dane od drugiey strony na Małżeństwo zezwolenie względem oney Osoby warowała, a ta od drugiey strony zdradliwie zapewniana była.

§. 26.

Podobną Małżeństwa przeszkodę do tego nawet rozciągamy przypadku, gdyby się trafić miało: żeby Kobieta w czasie zawartego Małżeństwa płód od kogo innego powzięty istotnie w żywocie swoim nosiła, y że była w ciąży, o tey okoliczności Mąż wcale uwiadomionym gdyby niebył, y iak prędko pewne tey rzeczy

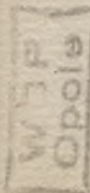
§. 25.

Invalidus quoque est matrimonii contractus, si error in persona, quacum initus fuit, intercesserit. Error tamen in meris accidentalibus vel in qualitatibus personæ commissus matrimonii valorem non impedit, nisi hæc ipsa qualitas totam in essentialibus personam immutet, & consensus ab una parte ad eam qualitatem expresse restrictus fuerit, altera vero pars eandem dolo malo simulaverit.

§. 26.

Isthoc matrimonii impedimentum ad eum etiam casum extendimus, si foemina eo tempore, quo illud contrahit, e re cum tertio habita uterum gestet, quin sponsus de hac circumstantia aliquam cognitionem habuerit, hic quoque postea, & quamprimum de præcedenti imprægnatione sibi constare coepit, eam Judici denunciaret, ac

Constit. Matrim. C de-

rzeczy oznaki postrzegłby, jeżeliby by tę zaraz okoliczność Sędziemu doniósł, przed którym, iż wprzód o tym wcale nie wiedział, razem dowiodłby.

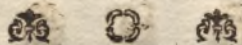
§. 27.

Również ważności Małżeństwa przekadza zezwolenie mocą, y bojaźnią wymuszone, jeżeliby takowy tylko okazał się *przymus*, y bojaźnią wyciśnione zezwolenie, iżby ten przymus wyznająca Osoba, taką się okazała, która by pod ów czas przymusowi oprzeć się nie zdołała.

§. 28.

Z przyczyny popełnionej *omyłki*, y dowiedzionego *przymusu* na nieważność Małżeństwa, temu nastawać wolno bydz ma, kto *omyłką* tą oszukany, albo *bojaźnią* przymuszonym został; przeciwnie zaś drugiej stronie jako ani *omyłce*, ani *przymusowi* niepodpadałacej ta wolność dana nie będzie, owszem pierwzey Osoby na przeciw tak zawar-

temu

demonstrare possit, se illam, dum *contractum* iniret, penitus adhuc ignorasse.

§. 27.

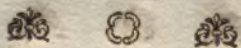
Obstat per æque valori *contractus*, *consensus* per *metum* & *vim* extortus, dummodo *metus* eo consilio, ut *consensus* in *matrimonium* eliceretur, incussus, ac præterea adeo gravis fuerit, ut persona talis, qualis illum allegavit, resistere non potuerit.

§. 28.

Matrimonium ex *errore* vel *metu* *contractum* ex capite *nullitatis* impugnare ei solum parti jus esto, quæ in *errorem* induc-ta, vel *metum* passa fuerit, neutiquam vero id liceat alteri, penes quam nec *error* nec *metus* intercefferit: sed ne prior quidem adversus *matrimonium* jam *contractum* ultra audiri debet, si constat eam detecto *errore*, vel *metu* jam deposito *consensum*

C 2

vel

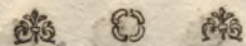

temu Małżeństwu czyniącey więcej skargi słuchane nie będą, ieżeli by ta, po odkrytey omyłce, albo oddalonym *przymusie* zezwolenie swoje czy to wyraźnie, czyli przez dalsze pomieszkanie, lub Małżeńską społeczność, potwierdziła.

§. 29.

Nad to ieszcze oświadczamy: iż nie każde wyrażne do zawarcia Małżeństwa zezwolenie za dostateczne mieć można, lecz do takowego Kontraktu a bardziey do iego istoty, iako do iego ważności koniecznie potrzebny zamiar ten przepisuiemy, ażeby zobopólne oboygą na Małżeństwo zezwolenie przed *Parochem* własnym *Łacińskiego* albo *Greckiego* obrządku, lub przed *Pastorem*, w którego Parafii, czyli Okolicy Małżonek, y Małżonka znajduią się, tudzież w przytomności dwóch tak-

ze

vel expressis verbis, vel per copulam conjugalem sponte continuatam renovasse.

§. 29.

Non quemlibet tamen *expressum consensum* ad matrimonium contrahendum sufficere declaramus, verum ad essentiam hujus contractus, tanquam conditionem ad ejus validitatem *omni modo* necessariam praescribimus, ut *consensus* utriusque partis in matrimonium coram *Parocho latini* vel *graci* ritus, aut *Pastore* in cujus parochia vel districtu copulandi degunt, tum & in praesentia duorum testium exprimat. *Parocho* tamen utriusque ritus seu *latini*, seu *graci*, vel *Pastori* facultatem attribuimus.

C 3

alium

że świadków wyznane było, *Parochowi* jednak czy *Łacińskiego*, czy *Greckiego* obrządku, albo *Pastorowi* moc dajemy, iż na miejscu swoim innego iakiego, któren by zawarciu Małżeństwa był przytomnym, wyznaczyć wolność mieć będzie.

§. 30.

Jeżeli Małżonek, y Małżonka do osobnych Parafii by należeli, za jedno to poczytane będzie; czyli przed Małżonką, albo Małżonki *Parochem Łacińskiego* czyli *Greckiego* obrządku, albo przed *Pastorem* zezwolenie na Małżeństwo oświadczone zostanie.

§. 31.

Małżeństwo każde nizeli zawarte zostanie, w *Parafialnym* onych Kościele w dzień Niedzielny, albo inży z przykazania świąteczny, pod czas Kazania, lub kiedy Lud w dostateczney liczbie zgróma-

dzi

alium delegandi, qui ipsius nomine matrimonium contrahentibus assistat.

§. 30.

Si sponsus & sponsa non ad eandem parochiam spectent; sufficit consensus in matrimonium vel coram Parocho seu latini seu græci ritus, vel Pastore sponsi, vel coram Parocho seu latini seu græci ritus, vel Pastore sponsæ declarari.

§. 31.

Matrimonium antequam contrahatur, in parochiali Ecclesia, ad quam sponsi pertinent, die dominico, vel festo de præcepto, hora sacri sermonis, vel saltem cum frequens satis populus in templo adest, promul-

mul,

dzi się, zapowiedzi ogłoszone bydź mają, w których zapowiedziach Małzonek y Małzonka z Imienia y przezwiśka, mieysca Urodzenia, Stanu, wyraźnie mianowanemi będą, których *zapowiedzi* ogłoszenie przez dwa następne dnie Niedzielne albo Święteczne powtarzać się powinno, ażeby przeto każdemu do odkrycia wiadomey iakowey przeszkody czas wystarczał.

§. 32.

Jeżeli Oblubieńcy do osobnych należełiby Parafii, te trzy *zapowiedzi* w obydwóch Parafiach ogłoszone niech będą, a gdyby które z oblubieńców na tym mieyscu, gdzie zayduie się, czas 6. Niedzielny nie zamieszkało ieszcze, te *zapowiedzi* w tey także Parafii, gdzie przed tym zaydowali się, ogłoszonemi mają zostać

mulgari debet. Quo actu nomen & cognomen, locus natalium, & conditio utriusque partis matrimonio jungendæ, distincte indicanda, eademque promulgatio duobus adhuc diebus dominicis aut festis iteranda est, ut quilibet sufficiens tempus nanciscatur, intra quod *impedimentum* matrimonii sibi forte notum debito modo manifestare queat.

§. 32.

Si Sponsi ad diversas parochias pertineant, trina promulgatio in utriusque parochia fieri debet, sique alterutra pars in districtu parochiali (ubi actu degit) per sex hebdomadas nondum morata fuerit, promulgatio in illa etiam parochia, ad quam prius pertinebat, peragenda est.

§. 33.

W szczególniejszych zaś przypadkach, gdzieby *niebezpieczeństwo* w zwłoce zachodziło, sronom dozwalamy, aby od trzech tych zapowiedzi ogłoszenia potrzebnego uwolnienia żądać mogli, po uproszeniu którego iednak srony do świeckiego Sądu swego (iako temu Prawa na to y władzy użyczamy) udać się mają, a ten mieć będzie moc w podobnych przypadkach dla proszących tego uwolnienia użyczyć.

§. 34.

Wiele razy tych *zapowiedzi* ogłoszenie nie w iedney ale więcej Parafiach czynić by przychodziło, Paroch *Łacińskiego* czy *Greckiego* obrządku, albo *Pastor* (w którego przytomności Małżeństwo zawierane bydz ma) dopilnuie: ażeby onemu *Zapowiedzi* w inſzey także Parafii wyszłych świadectwo pokazane było — Bez ogłoszenia zaś *zapowiedzi* żaden Paroch

§. 33.

In casibus tamen extraordinariis, vel si *periculum* in *mora* sit, permiffum quidem erit copulandis postulare, ut trina promulgatio prætermittatur. Hæc vero *venia* semper a *Judice seculari* petenda est, cui idcirco præſenti *constitutione* potestatem largimur, ut eandem in hujusmodi casibus impertiat.

§. 34.

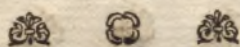
Quoties promulgatio in pluribus parochiis facienda erit, *Parochus latini* vel *græci* ritus, aut *Pastor*, in cujus præſentia matrimonium contrahendum erit, curare debet, ut sibi attestatum *promulgationis* etiam in altera parochia factæ exhibeatur. Univerſim autem *Parochis* tam *latini* quam *græci* ritus, & *Pastoribus* sub gravi pœna interdici-mus, ne quemquam sine præcedenti

roch bądź *Łacińskiego*, bądź *Greckiego* obrządku, ani *Pastor* nikomu Szluby dać nie poważy się, gdyż inaczej ciężkiej karze podpadłby, chyba od świeckiego Urzędu uwolnienie (*dispensatio*) od pomienionych *zapowiedzi*, albo gdzie o Żołnierza rzecz idzie, dane od Regimentowej Kommendy, albo innych iego Przełożonych pozwolenie na Piśmie okazane było, z tey miary zawarte bez takowych trzech *zapowiedzi*, lub bez uwolnienia od nich danego, Małżeństwo, za zerwane, y wcale żadne poczytane bydź ma.

§. 35.

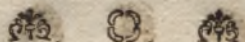
Każdy takowy *Paroch* bądź *Łacińskiego* bądź *Greckiego* obrządku, albo *Pastor* obowiązany będzie, w swoiey *Parafii Metryki* zawartych Małżeństw, które łączył, Imiona przytomnych świadków, mieysce wziętego Szluby, y czyli ten przez niego samego, lub przez inzego

denti *promulgatione* copulare audeant, nisi postquam *dispensatio* iudicis secularis, aut si sponsus persona militaris fuerit, licentia a legione sua (*Regiment* oder *Korps*) vel eo, ad quem spectabit, Superiore, scripto edita ostensa fuerit. Matrimonia, quæ absque præscripta *trina promulgatione*, vel sine impetrata prius eandem præmittendi *venia*, vel denique sine legitima permissione contracta fuerint, nulla penitus ac irrita sunt.

§. 35.

Præcipimus insuper omnibus ac singulis *Parochis* tam *latini* quam *græci* ritus, & *Pastoribus*, ut singula matrimonia suis in parochiis inita in libros *matriculus* copulatorum accurate consignent, ita quidem, ut nomina copulatorum ac testium, qui præsentés fuerunt, nec non locum contracti

go Kapłana od siebe wyznaczonego dany był? w Książkę na to wyznaczoną własną swoją ręką (a to tak aby wszelka zdarzająca się względem zawartego Małżeństwa, y mieysca onego, wątpliwość za pomocą Księgi pomienioney zupełnie załatwiona być mogła) zapisować będzie.

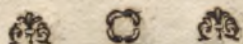
§. 36.

Podług takowego więc zachowanego przepisu zawarty *Małżeński Kontrakt* nierozzerwanym będzie, y obowiązek onego (jak długo oboje Małżeństwo żyją) zerwanym być nie może.

§. 37.

Gdyby się iednak trafiło, iż iedno z Małżeństwa istotnego obowiązku stanu swego Małżeńskiego przez niepotęgę (*per impotentiam*) dopełniać nie znalazło by się w stanie, zawiedziona w Małże-

żeń-

tracti matrimonii, tum vero etiam, an ipso met presente? vel coram alio ipsius nomine, & coram quo contractus initus fuerit? distincte exprimant, eum in finem, ut dubia, quæ vel circa contractum, vel circa tempus, quo initus fuerit, deinceps orirentur, libri *parochialis* inspectione penitus tollantur.

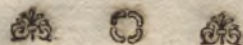
§. 36.

Contractus matrimonii, si juxta præscriptum hujus legis peractus fuerit, indissolubilis esto, neque *vinculum* isthoc, quamdiu conjux uterque vixerit, sub ullo prætextu disrumpi liceat.

§. 37.

Si tamen alteruter conjugum præcipuum debitum status conjugalis, *concubitus* videlicet, ob *impotentiam* complere nequeat, conjugum per id læso integrum esto, coram *Judice seculari* actionem eum in finem institu-

tuen-

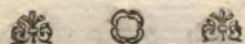
żeństwie Osoba, Prawo mieć będzie : Żałobę swoją do Sądu świeckiego podać tym końcem, aby takowe Małżeństwo za nieważne ogłoszone zostało.

§. 38.

W zaśłytej zatym podobney rozprawie, chociażby wniesioną od iedney strony *impotencyą* druga onę dobrowolnie za istotną przed samym Trybunałem nawet przyznawała, przecież po mimo tego dla doyscia istotney prawdy y pewności Sędzia na tym bynajmniey nie przestając: dla poznania tej przywiedzionej *niepotęgi*, podług różności Płci albo przez dokonanych Lekarzow, Cyrulikow, Położne Baby (*Obstetrices*) doświadczać rozkaże.

§. 39.

Gdyby więc po takim doświadczeniu niewątpliwa iaka, y pewna, trwale zostająca, y nie uleczona *impotencya* odkryta była, czyli by nawet taż *niepo-*
tęga

tuendi, ut matrimonium invalidum declaretur.

§. 38.

Judex super ejusmodi *actione* cogniturus non acquiescet, si reus impotentiam contra se ab *actore* allegatam judicialiter fateatur; sed veritas *allegatae impotentiae* semper per artis peritos, videlicet per medicos, chirurgos, vel obstetrices secundum personarum diversitatem eruenda erit.

§. 39.

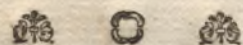
Si in hoc examine certa signa permanentis *impotentiae*, sive *absolutae*, sive *relativae* ad alterum conjugem comperta fuerint, matrimonium *nullum & invalidum*
Constit. Matrim. D de

tego powszechnie, lub tylko względem drugiey Małżeństwa Osoby okazała się? Małżeństwo wrazie takim za zerwane, y nieważne ogłoszonym zostanie, przecież jednak gdyby z tych powierzchownych pozorów wiadomo by pewnie niebyło, jeżeli ta *niepotęga* do czasu iakiego? lub zawsze trwającą by była? Małżonkowie jeszcze przez trzy Lata z sobą mieszkać mają, po których upłynieniu, jeżeli by też *impotencya* jeszcze trwała? rozłączone-mi zostaną.

§. 40.

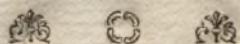
Gdyby odkryta y dowiedziona pokazała się niepotęga (*impotentia*) iako czasowa tylko, przyzwoitemi zabiegami wspomóżona y uleczyć się mogąca, Powodowa strona z prozbą swoją odrzucona zostanie, Małżeństwo zaś y pod ten czas rozwiązany nie zostanie, gdy okaże się,

declarandum est. Contra vero, si e signis externis certo dijudicari non possit, an impotentia solum temporalis, an vero permanens & perpetua sit? conjuges triennio adhuc simul habitare teneantur, & post hujus temporis decursum tunc solum separandi erunt, si *impotentia* eousque adhuc duraverit.

§. 40.

Si vero appareat *impotentiam* tantummodo temporalem esse, atque idoneis remediis removeri posse, petatum denegandum erit: sic etiam matrimonio dissolvendo locus non est, si liqueat, eo tempore, quo contractum fuit, *impotentiam* nondum existisse, verum postea solum jam stante

się, iż pod czas zawartego Małżeństwa *ta impotentia* niebyła, ale wczasie onego trwającego przez Chorobę lub inne iakowe przypadki nastąpiła.

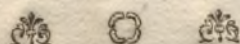
§. 41.

Jeżeliby wprzód ważność Małżeństwa zawartego w wątpliwość podana mniemana była, sam zaś *Małżeński Kontrakt* za ważny przecie uznanym by został, Małżonkowie swoim własnym tylko umysłem rozdzieleni, do wspólnego z sobą pomieszkania przyciśnieni niech będą; Jeżeli by zaś onych Małżeństwo za nieważne ogłoszonym zostało, Sędzia aby na wzajem onych pomieszkanie ustało, y aby podeyzrzana dalej onych społeczność, poufałość, y znoszenie się, nie działo się, zapobieży.

§. 42.

W razie, kiedyby przeszkoda istotna Małżeństwo nieważnym sprawująca przed tym zawierającym Małżeństwo wcale nie

wia-

matrimonio e morbo, aut alia causa supervenisse.

§. 41.

Si valore initi matrimonii in dubium vocato, *contractus* tamen validus repertus fuerit, conjuges, qui propria auctoritate a se invicem discesserint, ad conjugalem vitae communionem adstringendi sunt. Sin vero matrimonium *invalidum* declaratum fuerit, Judex provideto, ut qui olim fuere conjuges, simul habitare desinant, & suspecto cuivis commercio inter ipsos aditus præcludatur.

§. 42.

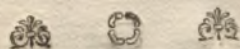
Si matrimonium ob quoddam inter conjuges revera intercedens, ipsis autem antea ignotum *impedimentum* invalidum sit,

wiadoma, okazała się, ta *przeszkoda* wszelkim sposobem skrycie między niemi uprzątniona zostać powinna; lecz przeciwnie, gdyby ta *przeszkoda* Małżonkom wprzód doskonale wiadomą była, na tę jednak nie uważając Małżeństwo między sobą, sporządzili, nie tylko iż takie Małżeństwo zerwane będzie, ale same strony podług różnicy Stanu, y Kondycji swoiey na więzienie trzech letnie y roboty skazanemi, albo iaką inną przyzwoitą karą, ukaranemi zostaną.

§. 43.

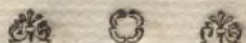
Kiedykolwiek Małżeństwo za nieważne ogłoszonym zostanie, zaraz Prawa, y obowiązki przed tym końcem Małżeństwa za *Kontraktem Małżeńskim* na wzajem sporządzone ustaną; Dzieci zaś, jeżeliby spółdzone znajdowały się, w Oycowskiey władzy zostawione będą, a na ich wyżywienie, y potrzebną *Edukacyą* z majątku obojga, wydatki w
wy-

illud impedimentum semper pro eo ac fieri poterit, secreto tollendum est. Si vero conjuges *impedimentum* sciverint, & matrimonium nihilofecius iniverint, non solum ejusmodi matrimonium valore careat, verum etiam ii, a quibus contractum fuerit, secundum personarum conditionem triennali carcere & opere, vel alia æqua poena afficiantur.

§. 43.

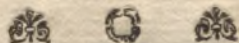
Illico ac matrimonium invalidum declaratum fuerit, mutua jura et obligationes, quæ e contractu matrimonii promanant, inter solutos conjuges cessant; liberi tamen ex ejusmodi matrimonio forte suscepti semper sub potestate Patris manebunt, atque sine mora decernendum est, quantum utraque pars ad eos alendos & educandos e bonis suis pro ratione virium ac facultatum con-

wyznaczoney słusznie wziętey *proporecy* ustanowić należy; względem czego wszystkiego, co do wyżywienia, y szkód wszelkich przez zerwane Małżeństwo wyniknąć mogących Sędziowie Nasi, co Prawo y słusność niesie, wskażą.

§. 44.

Y chociaż podług ustawy §fu 36. Związek Małżeński między Małżonkami do ostatnich dni żywota trwać powinien, atoli nie jest myśl Nasza, ażebyśmy do wykonywania Małżeńskich powinności, y w tych nawet przypadkach przymuszali, w których by te z wielką trudnością dopełnione być miały. Jednakowoż w takowych przypadkach następujące prawidło do iak najsłuszejszego zachowania przepisać chcemy:

ferre debeat. Super hoc vero articulo non minus, quam super actionibus, quæ ex subtractis fors bonis in conjugium illatis, vel ex damno occasione invalidi matrimonii orto, vel ex aliis quibuscunque prætensionibus nascuntur, Iudices Nostri pro eo, ac jus postulabit, cognoscunt.

§. 44.

Et si juxta sanctionem §. 36 *vinculum* matrimonii inter conjuges ad dies vitæ duret; tamen non ea est intentio Nostra, ut conjuges ad *officia* matrimonii implenda iis etiam in casibus cogi debeant, dum id sine gravi difficultate facere nequeunt. Qua in re sequentia porro constituimus, et accurate deinceps servari volumus.

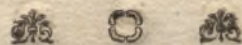

§. 45.

Jeżeliby iedno z Małżonkow od drugiego zbyt ostro traktowane, lub na okazy zepfucia obyczajów, y podpadnienia występkom wystawione było, stronie uciążoney wolno będzie zwykłą Prawa drogą pomocy y bezpieczeństwa dla siebie dopraszać się. Małżonkow iednak, co do łoża y stołu oddzielenie się, mieysca nigdy mieć niebędzie; chybaby sami na rozdzielenie takowego pomieszkania wspólnie zezwolili, y oraz względem tego co, y iak wiele? która strona zatrzymać lub odebrać ma, tak między sobą ułożyli, iż by w tey mierze ani Sądowa rozprawa, ani Sądowy Wyrok mieysca nie miał.

§. 46.

Gdy Małżonkowie po między sobą to wszystko ułożą, dopiero przed Sądem, lub Zwierzchnością swoją Sądową (wprzód niżli się od siebie oddziela) oso-

§. 45.

Si conjugum alter graves injurias ab altero patiatur; vel periculo seductionis ad scelera et pravos mores exponatur, parti laesa integrum erit consuetis juris remediis securitati suae cavere. *Separatio* tamen a *mensa & thoro* haud secus ullo in casu locum habere poterit, quam si praevis mutuo conjugum consensu de separata habitatione, nec non de rebus vel commodis a qualibet parte retinendis, vel accipiendis, conventum sit, quin judicialis investigatio, vel iudicis sententia interponi debeat.

§. 46.

Postquam inter conjuges super his omnibus transactum fuerit, iidem ante *separationem* coram iudice, vel *foro* suo compareant, & quin de iis, de quibus inter ipsos

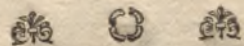

osobiście stawia się, y tamże o tym iak się między sobą umowili, tłumaczyć się nie będąc obowiązani, to tylko opowiedzą, iż na oddzielenie się oboje wspólnie zezwolili, y na uczynionej między sobą umowie zupełnie prześtaia. Ażeby zaś takowe oddzielenia się nazbyt często nie zdarzały się, chcemy aby Sędzia lub Urząd nie inaczej takowych Małżonków słuchali, aż wprzód świadectwo na Piśmie od *Parocha Łacińskiego* lub *Greckiego* obrządku, albo *Pastora* swego okażą,

§. 47.

Obydwie przeto strony wprzód niżeli do Sędziego lub Urzędu względem oddzielenia się, nadgłoszą, do *Parocha Łacińskiego* lub *Greckiego* obrządku, albo *Pastora* swego osobiście udadzą się; który do poiednania tychże Małżonków obowiązki summienia iako najwyżwiewy im przed oczy wystawiwszy, wszystkich środków użyję,

y

ipsos convenerint, mentionem fieri necesse sit, id solum certum facient, quod ad *separationem* uterque sponte consentiat, factisque inter se conventionibus omnino acquiescant. Ut tamen nimia hujusmodi *separationum* frequentia evitetur, iudex, aut *Forum* conjuges coram se comparentes non secus audiat, quam si attestationem scriptam a *Parocho latino* vel *graco*, aut *Pastore* suo simul exhibeant.

§. 47.

Huc in finem ambo conjuges, antequam coram iudice, vel foro *separationem* declaraturi compareant, *Parocho latino* vel *graco*, aut *Pastori* suo consilium suum ipsimet aperiunto; hic vero eosdem de conscientiae obligatione graviter admoneat, atque omni modo reconciliare animos studeat, neque prius, nisi postquam hortan-

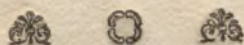
y dopiero, gdy staranie swoje nie skutecznym *Paroch* znajdzie, na Piśmie wyda świadectwo: iż włożony na siebie obowiązek dopełnił; oddzielenie się zaś Małżonków albo w samej rzeczy za sprawiedliwe być sądzi, albowież, iż strony mimo wszelkiego nsiłowania od ułożonego oddzielenia się, odwieść niemogł.

§. 48.

Małżonkom tak oddzielonym wolno zawsze będzie za samym tylko do Sędziego lub Urzędu nadgłoszeniem się, nazad do siebie powrócić, y zawarte między nimi wszystkie Małżeńskie umowy w swojej mocy y ważności zostaną. Względem spłodzonych zaś dzieci to ma być zachowano; co w §ie 43. przepisano jest.

§. 49.

W powszechności wprowadzie wszyscy Poddani ustawę tę nasze zachowywać

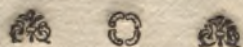
tando, et consulendo nil profecerit, scriptam *attestationem* edat, eaque fidem faciat, se imposito sibi per hanc legem officio satisfecisse, attamen vel *separationem* sibi met æquam videri, vel partes a suscepto consilio omni licet opera a se adhibita, desistere non voluisse.

§. 48.

Conjugibus hoc modo separatis integrum nihilominus erit, ad unionem conjugalem quandocunque velint, redire, dummodo hanc voluntatem coram *Judice*, vel *Foro* prius manifestent; ac de cetero *pacta nuptialia* inter ipsos inita suo in vigore permanent. Ratione procreatorum autem liberorum, præscriptum §^{pho} 43. servandum erit.

§. 49.

Constitutio hæc in genere omnes quidem subditos Nostros sine discrimine obli-

wać obowiązani będą, tych iednak, którzy *Katolickiey* nie wyznaią Wiary, od zachowywania tego w następujących Punktach wyiętych mieć chcemy:

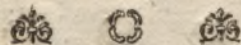
§. 50.

Po pierwŝe: Pozwalamy im, aby w tym przypadku, gdyby iedno z Małżonkow na życie drugiego zafadzki czyniło, albo cudzołóstwo popełniło, strona pokrzywdzona *rozvodu*, to iest zupełnego Małżeństwa rozwiązania prosić mogła, y gdyby uczynek takowy był dowiedziony, Małżeński związek za zerwany y zniszczony ogłoszonym zostanie.

§. 51.

Po wtore: Temu także Małżonkowi podobne służy Prawo, któryby od współ Małżonka złośliwie porzucony był. W takim iednak przypadku nieprzytomna strona dla usprawiedliwienia się względem swej niebytności podług *Przepisł Sąd-*

do-

ligabit, eos tamen, qui *catholicæ Religioni* addiçti non sunt, a supra præscriptis in sequentibus exceptos declaramus:

§. 50.

Primo: Permittimus inter *A catholicos* eo casu, quo alter conjugum alterius vitæ infidias struxerit, vel adulterium commiserit, ut pars læsa *divortium*, id est, dissolutionem matrimonii petat, atque si factum plene probatum sit, *vinculum* matrimonii penitus ruptum sublatumque declaretur.

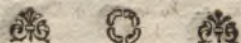
§. 51.

Secundo: Idem jus conjugis esto, qui ab altero malitiose desertus fuerit. In hoc tamen casu juxta præscriptum *Codiciŝ judiciarii* absens tribus vicibus ad causam absentiae suæ purgandam *publico edicto* evocari, ac pars deserta a prætensionibus alterius conjugis

Constit. Matrm.

E

jugis

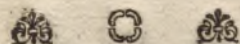
dowego Zbioru przez publiczny *Edykt* trzy razy pozwaną będzie, y od pretenzyi nieprzytomney strony, strona opuszczona, wten czas tylko uwolnioną będzie, gdy by w czasie przepisany nie stawiająca strona usprawiedliwić się zaniebagała.

§. 52.

Po trzecie Rozwodu nad to jeszcze dozwalamy, jeżeli między Małżonkami nie ukoiona iaka niechęć, y nieprzewyciężony wstręt wszczął się, y obie strony rozwodu żądałyby, w takich iednak przypadkach Sędzia rozwodu żadanego nie zaraz dozwalać może, ale wprzód do iakiego czasu rozdzielenie od łóża y stołu ustanowi, y te podług okoliczności powtórzy.

§. 53.

Gdyby zaś użyte wszystkie środki próżnemi stały się, y nadzieia względem
zie-

jugis erga ipsam immunis declarari tum solum debet, cum absens intra præfinitum tempus se non purgaverit.

§. 52.

Tertio: Permittimus insuper divortium, si odium capitale, vel invincibilis aversio inter conjuges eruperit, & utraque pars dissolutionem matrimonii postulaverit. Juxta tamen eandem hoc in casu nunquam statim concedere poterit; sed prius separationem a mensa & thoro ad certum tempus decernere, eamque pro circumstantiarum indole post id tempus iterare debet.

§. 53.

Quodsi omnia adhibita remedia frustra fuerint, nullaque spes superfit, ut conjuges ul-

ziednoczenia, y do zgody y iedności przyprowadzenia Małżeństwa zupełnie odięta była, na ten czas wprawdzie Sądy Nasze zupełny *rozwód* udzielić onym będą mogły, co na ten czas ważne będzie, gdy oboie Małżonkowie w proźbie o otrzymanie Rozwodu trwają, y gdy spłodzonym z takiego Małżeństwa dzieciom żaden przesąd, y szkoda nie stanie się.

§. 54.

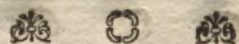
Przy okoliczności każdego *rozwo-
du* razem wszystkie, od którey kolwiek strony wniesione pretenzje, y Prawne postęпки załatwione będą. Nadewszystko zaś żaden rozwód tak długo dopuszczonym nie będzie, póki zachodząca okoliczność względem wyżywienia y wychowania spłodzonych dzieci, albo przez Sądowe potwierdzenie umowy między stronami zawartej, albo przez Sądową opatrzenie, ułatwiona niezo-
nie.

lo tempore ad pacem & concordiam redeant; *divortium* per Iudices nostros decernendum quidem erit, haud secus tamen, quam si ambo conjuges illi adhuc insistant, & liberis ex hoc matrimonio natis nullum præjudicium inde inferatur.

§. 54.

In quolibet *divortii* casu utriusque partis *actiones* et prætensiones simul complandæ sunt. Præcipue vero *divortium* nunquam concedendum, antequam quæstio de *alimentis* & educatione liberorum, si qui ex dissolvendo matrimonio existent, vel per partium ipsarum conventionem ab iudice approbatam, vel per *provisionem* ab Iudice factam dirempta fuerit. Quare *Ministris* eorum sub poena *depositionis* interdictum esto, ne quemquam, qui divor-

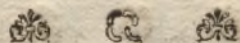
nie. Dla czego *Pastorom* Proteſtanckim pod Karą złożenia przykazuie ſię, aby z rozwiedzionego Małżeństwa Dzieci mającego w nowę Małżeństwo tak długo łączyć nie wazyli ſie, pooki na piſmie dowodu o uczynionym dzieci doſtatecznym opatrzeniu nie okaza.

§. 55.

Po rozwodzie kaſdey ſtronie wolno będzie do nowych przeżyść ſzlubow, w takowych iednak przypadkach, gdzie wyſtępek od iednego Małżonka przeciw drugiemu popełniony do *rozvodu* dał pobudkę, temu, który wyſtępek popełnił, z Oſobą tą, która o wſpólnictwo tegoż wyſtępku Sądownie przekonana byłaby, Małżeńſkim związkiem łączyć ſię na zawſze zabroniono bydź ma.

§. 56.

Również oddzieloney tym ſpoſobem Niewieſcie do weyſcia w drugie ſzluby,
przy-

tium fecerit, et ex diſſoluto matrimonio liberos habuerit, novo matrimonio copulare præſumant, niſi is de *proviſione* liberis facta prius exhibito instrumento docuerit.

§. 55.

Facto *divortio* utrique parti liberum eſto aliud matrimonium contrahere, ſi tamen crimen unius conjugis adverſus alterum *divortii* cauſa fuerit, ei, qui illud commiſerit, nunquam liceat matrimonium cum perſona inire, quam criminis ſocium fuiſſe judicialiter conſtabit.

§. 56.

Fœmina quoque *divortio* facta ad alteras nuptias admitti nequit, niſi conveni-

przypoity czasu przeciąg wytrzymać należy, aby o poczętym może z pierwszego Małżeństwa płodzie iakowy błąd lub wątpliwość nie zachodziły.

§. 57.

Gdyby tak rozwiedzeni Małżonkowie po iakim czasie, załuiąc przedsięwziętego kroku, do Małżeństwa z sobą nazad powrócić chcieli, to nie inaczej stanie się, tylko iakoby w nowe Małżeńskie Szluby ze wszystkimi zwykłemi Uroczystościami wchodzili.

Nakoniec na dopełnienie ninieyszego Naszego w Sprawach Małżeńskich postanowienia, wszystkie, które co do tego zamiaru miały moc Prawa, na przyszłe przypadki zupełnie znosiemy, y razem rozkazujemy: ażeby w rozszadaniu Spraw Małżeńskich ta sama y iedyna Ustawą za prawidło miana y zach-

ente tempore expectato, ne scilicet error vel dubitatio circa prolem in priori matrimonio forte conceptam oriri possit.

§. 57.

Si conjuges post *divortium* consilium mutaverint, atque conjugium renovare voluerint, id aliter non liceat, quam si novum suum matrimonium iterata observatione omnium eorum contrahant, quæ ad primo ineundum quodlibet matrimonium requiruntur.

Denique hac eadem constitutione Nostra omnes ac singulas leges, quæ super matrimoniis hucusque vigeant, pro futuris casibus penitus abrogamus; atque controversias in hac materia exorturas unice ad normam hujus *Sanctionis*, & non aliter definiri volumus & mandamus. Hæc est Nostra voluntas. Datum Vindobonæ die

chowywana była. W tym Nasza za-
wiera się wola y Rozkaz Dan w Wiedniu
dnia 16. Stycznia 1783. Panowania zaś
Naszego w Rzeszy Niemieckiej XIX, a
w Dziedzicznych Kraiach III. Roku.

J o z e f.

Leopold Hrabia à Kollowrat,
Królestwa Czeskiego Naywyższy, y
Arcy-Xięstwa Rakuńskiego Iży
Kancierz.

Jan Rudolf Hrabia à Chotek.

Tobiasz Filip Baron de Gebler.

Na rozkaz Jego Cesarskiej Królewskiej
y Apostolskiej Moci własny.

16. Januarii 1783 Imperii nostri Romani
XIX. & Regnorum Nostrorum hæredita-
riorum III. Anno.

Josephus.

Leopoldus Comes à Kollowrat,
Reg^{is} Bohⁱ Sup^{us} & A^{ci}s A^{*} Prim^{us} Canc^{us}.

Joannes Rudolphus Comes Chotek.

Tobias Philippus Baro à Gebler.

Ad Mandatum Sac^e Cæs. Regiæ
Apost. Majestatis proprium
Franciscus Salesius de Greiner.

1874. January 1888. Impart. Roman.
XIX. de. Roman. Roman. Roman.
Roman. III. A. 1888.

Josephus

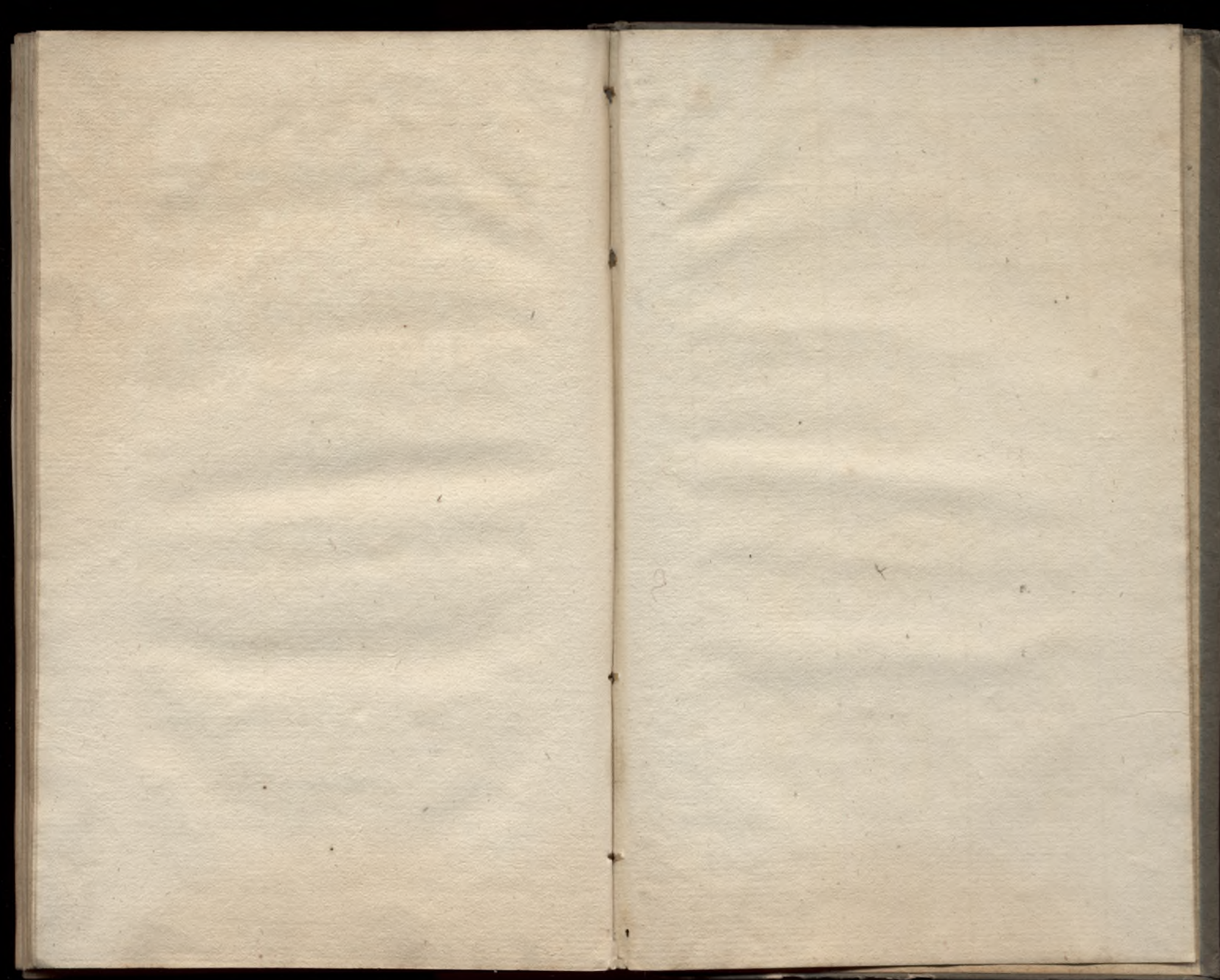

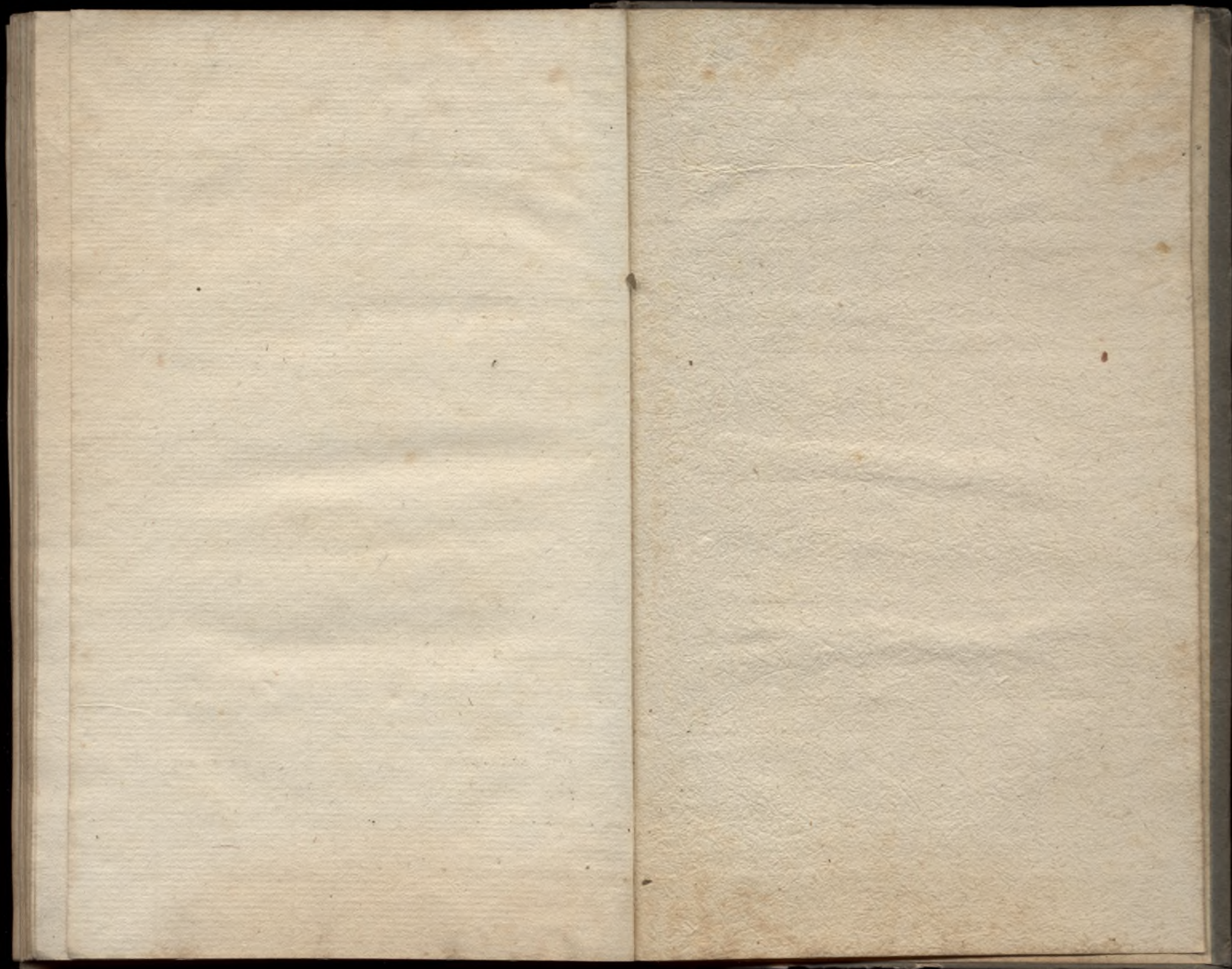
Josephus. Roman. Roman. Roman.
Roman. Roman. Roman. Roman.

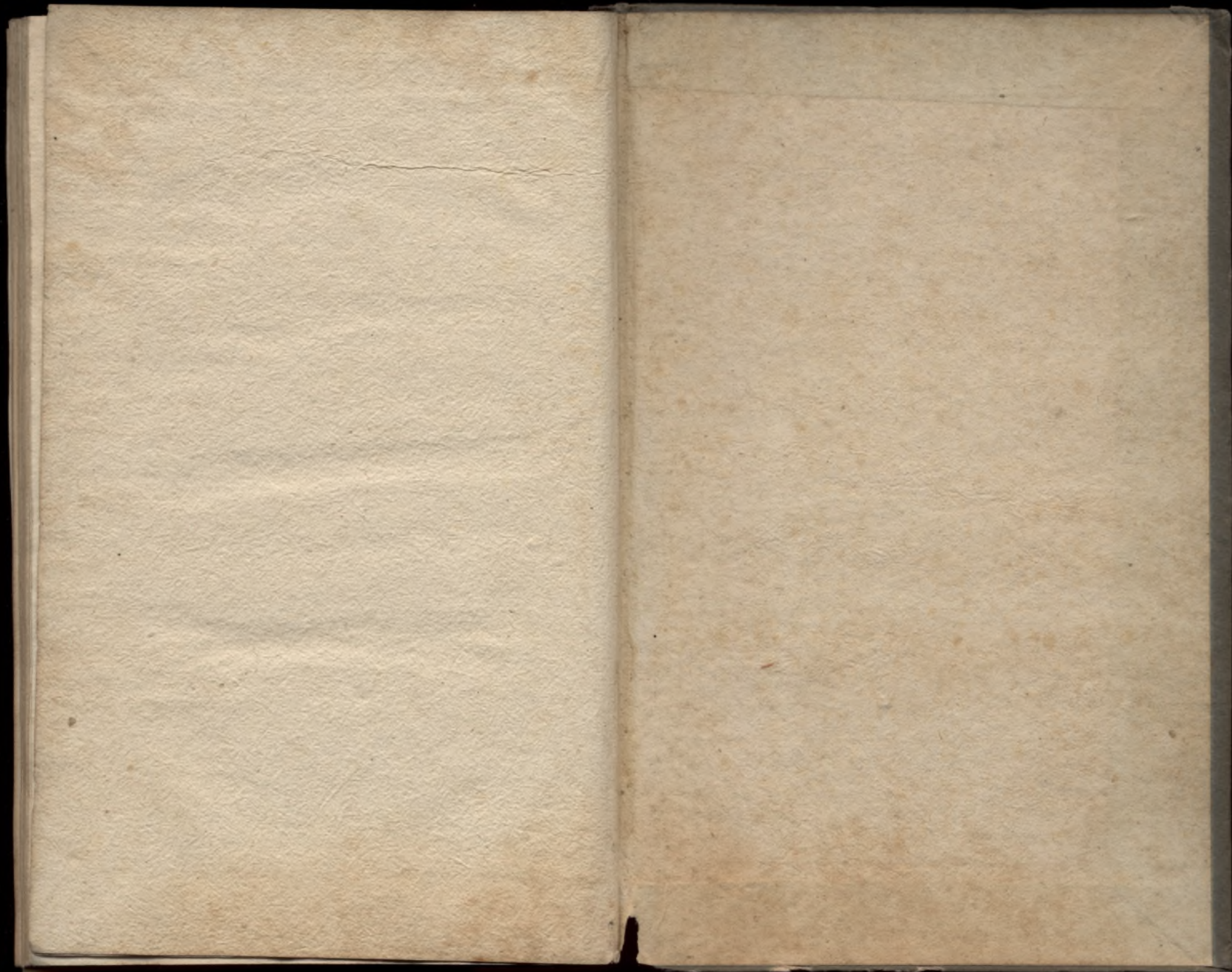
Josephus. Roman. Roman. Roman.

Josephus. Roman. Roman. Roman.

Josephus. Roman. Roman. Roman.
Roman. Roman. Roman. Roman.
Roman. Roman. Roman. Roman.

447

